

Nr 183.

Ankom till riksdagens kansli den 27 maj 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens arbetslöshetskommission, reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m. jämte i dessa ämnen väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 19 och 20) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1938/39 beräkna *dels* till Statens arbetslöshetskommission ett förslagsanslag av 350,000 kronor, *dels ock* till Reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i propositionen nr 285, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden den 8 april 1938, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1938/39 anvisa *dels* till Statens arbetslöshetskommission ett förslagsanslag av 400,000 kronor, *dels ock* till Reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av herr A. Olsson i Stockholm m. fl. väckt motion, nr 2, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta avskaffa arbetslöshetskommissionen och dess besvärsnämnd, att de nödvändiga arbetsuppgifterna beträffande understödsverksamheten måtte överföras till socialdepartementet samt att samtliga för de arbetslösa anordnade arbeten måtte övertagas av statens olika verk och betalas i enlighet med i den öppna arbetsmarknaden gällande avtal,

dels en inom andra kammaren av herr A. Nordström i Kramfors m. fl. väckt motion, nr 135, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att arbetslöshetskommissionen och de nuvarande arbetslöshetsdirektiven måtte avskaffas, att offentliga arbeten, vid vilka kollektivavtalslöner tillämpas, måtte anordnas och handhas av statens, kommunernas och vägdistriktens ordinarie organ samt att 40 miljoner kronor måtte ställas till regeringens förfogande för att genom anslag och lån till vägdistrikt och kommuner göra det möjligt för dessa att anordna arbeten för arbetslöshetens bekämpande samt för anslag till kommunerna för bedrivande av kontant understödsverksamhet i de fall lämpliga arbeten icke kunna anordnas,

dels två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 79, inom första kammaren av herrar B. Ohlin och G. Myrdal och den andra, nr 165, inom andra kammaren av herr J. Bergvall m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville anvisa ett anslag av 500,000 kronor att användas av statliga verk och inrättningar för sysselsättning av arbetslösa i tjänstemannaställning över 45 års ålder,

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 338, inom första kammaren av herr B. Nilsson och den andra, nr 486, inom andra kammaren, av herr E. Magnusson i Tumhult *m. fl.*, varit hemställt, att riksdagen i samband med propositionen nr 285 och eventuellt nr 284 ville göra det uttalandet att riksdagen intet har att erinra mot att Kungl. Maj:t, därest så av praktiska skäl visar sig lämpligt och möjligt, låter genom arbetslöshetskommissionens försorg fullborda sådana vägarbeten eller andra av kommissionen påbörjade företag, som med hänsyn till den allmänna trafikens behov och ortsbefolkningens intressen så snart som möjligt böra fullföljas, och att detta bör ske även för den händelse icke förutsättningarna för anlåtande av de å beredskapsstat upptagna förskottsanslagen äro för handen.

Arbetslöshetskommissionens förslag rörande dess hjälpverksamhet under nästa budgetår avser beträffande reservarbeten allenast färdigställande av pågående arbeten. För ändamålet beräknar kommissionen 5,300,000 kronor till statliga reservarbeten, avsedda att sysselsätta 1,650 arbetslösa, och 1,900,000 kronor till statskommunala reservarbeten, avsedda att sysselsätta 800 arbetslösa. Därjämte räknar kommissionen med 2,200,000 kronor till kontantunderstöd och ungdomshjälp åt 3,550 personer. För nu angivna ändamål skulle alltså erfordras 9,400,000 kronor. Härifrån böra dock avgå av kommissionen beräknade ersättningar från uppdragsgivare med 1,400,000 kronor, varefter återstå 8,000,000 kronor. Vidare upptager kommissionen för färdigställande av statliga reservarbeten enligt öppna marknadens villkor 2,200,000 kronor.

Arbetslöshetskommissionens centrala administrationskostnader beräknar kommissionen till 450,000 kronor.

För egen del anför departementschefen bland annat följande.

Mot kommissionens kostnadsberäkningar har jag i huvudsak intet att erinra. I enlighet med kommissionens förslag finner jag mig sålunda för de egentliga reservarbetena, kontantunderstödsverksamheten och ungdomshjälpen böra påkalla ett anslag av 8,000,000 kronor. Därest förhållandena under budgetårets lopp skulle komma att påkalla anvisande av ytterligare medel, torde frågan härom böra göras till föremål för särskild prövning.

I detta sammanhang vill jag erinra, att jag räknar med att jämväl för nästa budgetår en del av de till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande av företagsverksamhet ställda medlen får disponeras för förskottering av vissa kostnader, betingade av Lyckebyåns reglering ävensom, enligt vad jag tidigare förordat, till understödjande av vissa jordbruksåtgärder inom Blekinge län. Under de senaste åren ha särskilda utredningar verkställts rörande försörjningsmöjligheterna i de av arbetslöshet svårast hemsökta områdena. Därvid har framgått, att genom vissa, icke särdeles kostnadskrävande åtgärder förbättrade försörjningsmöjligheter kunna skapas för mindre väl lotade medborgargrupper. Bland annat hava krav framställts på stöd åt företagarföreningar, varigenom sysselsättningsmöjligheterna inom särskilt rikets nordliga landsdelar skulle kunna verksamt ökas. Lämpligen kunna dessa krav tillgodoses i nu åsyftade ordning. Över huvud får det anses naturligt, att på sätt nu antytts, i de arbetslöshetstyngda delarna av landet främja alla åtgärder, som befinnas ägnade att befordra befolkningens förvärvsmöjligheter, och därigenom skapa ökad motståndskraft vid en inträdande kris.

Av redan för ändamålet disponibla medel återstår ett belopp av omkring

775,000 kronor. Därest företagarföreningar komma till stånd i önskvärd omfattning med statligt stöd och fortsatta bidrag till vissa väganläggningar i Västerbottens län i viss utsträckning skulle finnas påkallade, lär emellertid sagda belopp icke vara tillfyllest. För Lyckebyåns reglering och de förut omfördälda åtgärderna till stödjande av jordbruket i Blekinge län torde nämligen ett belopp av minst 600,000 kronor böra beräknas. Med hänsyn till det anförda lär av det nu äskade anslaget ett belopp av 600,000 kronor böra stå till disposition för nu angivna ändamål. Senast berörda syften lära kunna tillgodoses inom den angivna anslagsramen.

Jag förordar sålunda, att reservationsanslaget till statliga och statskommunala reservarbeten m. m. för budgetåret 1938/39 upptages till 8,000,000 kronor.

Efter min mening måste det anses välbetänkt, att färdigställningsarbetena i den omfattning kommissionen angivit utföras enligt den öppna marknadens villkor. Emellertid vill jag härvid särskilt betona, att motivet för vägarbetenas omedelbara fullbordande icke härflyter av arbetslöshetsläget. Kraven på åtgärder i berörda syfte stödjäs uteslutande av önskvärdheten ur trafiksynpunkt att pågående vägföretag icke avbrytas på obestämd tid. Sagda omständighet måste efter min mening beaktas vid övervägandet av finansieringen av verksamheten i nu berörda del. Enligt vad jag inhämtat av chefen för kommunikationsdepartementet förefinnas också möjligheter att i huvudsak i den omfattning, som den föreliggande planen beträffande nästkommande budgetår förutsätter, bereda tillgång till medel för de åsyftade vägarbetenas färdigställande i den ordning, som i allmänhet gäller i fråga om dylika arbeten. Kungl. Maj:t torde alltså under loppet av budgetåret 1938/39 kunna ställa erforderliga medel till förfogande för de ifrågasvarande vägarbetenas slutförande, därvid behörig hänsyn givetvis jämväl bör tagas till angelägenhetsgraden av olika företag. Vid sådant förhållande och då arbetslöshetskommissionen i avvaktan på att medel för ändamålet göras tillgängliga lär vara oförhindrad att disponera reservationsanslaget till reservarbeten m. m. även för tillgodosende av berörda syfte, synes särskilt färdigställningsanslag icke vara av behovet påkallat.

Beträffande slutligen anslaget till statens arbetslöshetskommission för bestridande av kommissionens centrala administrationskostnader har kommissionen angivit anslagsbehovet i fråga till 450,000 kronor, medan jag tidigare för ändamålet beräknat allenast ett belopp av 350,000 kronor. Av vad kommissionen numera i ärendet anför, har jag blivit övertygad därom, att anslagsbehovet icke torde kunna uppskattas lägre än till 400,000 kronor. Med hänsyn härtill finner jag mig böra för ändamålet förorda, att anslaget upptages till sistnämnda belopp.

De allmänna riktlinjer för arbetslöshetskommissionens verksamhet under nästa budgetår, som angivits i propositionen, föranleda icke någon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker jämväl, att medelsbehovet till såväl kommissionens centrala verksamhet som till reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m. beräknas i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

Enligt departementschefens uppskattning skulle 600,000 kronor av reservarbetsanslaget erfordras till främjande av företagsverksamhet. Den sålunda ifrågasatta medelsdispositionen finner sig utskottet böra tillstyrka.

Av den anslutning till arbetslöshetspolitikens allmänna utformning under nästa budgetår, som utskottet i annat sammanhang givit tillkänna, följer, att utskottet avstyrker bifall till motionerna II: 2 och 135.

Utskottet delar de synpunkter, som i motionerna I: 79 och II: 165 framförts rörande angelägenheten av att hjälp i möjligaste mån beredes åt äldre arbetslösa tjänstemän. Ehuru utskottet icke är berett att tillstyrka medelsanvisning i den form, som föreslagits i motionerna, vill utskottet förordna en intensifiering i möjligaste mån av den av arbetslöshetskommissionen i förevarande hänseende bedrivna hjälpverksamheten. Några hinder häremot på grund av bristande medelstillgång torde icke vara att befara. Utskottet vill därjämte framhålla, att anledning förefinnes att antaga att under pågående utredning rörande restarbetslösheten skall framkomma uppslag, som äro ägnade att minska svårigheterna för ifrågavarande hjälpsökande.

I motionerna I: 338 och II: 486 har framhållits önskvärdheten ur trafiksynpunkt av att arbetslöshetskommissionens vägarbeten snarast möjligt färdigställas. Utskottet vill erinra, att riksdagens år 1937 församlade revisorer jämväl beaktat ifrågavarande spörsmål. Av departementschefens uttalande framgår, att möjligheter förefinnas för ett snabbare slutförande av vägarbetena, än som skulle kunna ske med hänvisade reservarbetare. I anslutning till vad departementschefen sålunda anført och det motionsvis framförda yrkandet förordar utskottet, att slutförandet bedrivs med all den skyndsamhet, som ur trafiksynpunkt befinnes nödvändig. I den mån omständigheterna så påkalla, torde därvid jämväl det av utskottet för nästa budgetår till reservarbeten tillstyrkta anslaget, såvida icke hänvisad arbetskraft på grund av försämrat arbetslöshetsläge står till förfogande, böra anlitas för arbetenas slutförande enligt öppna marknadens villkor. Frågan om den ytterligare medelsanvisning, som i anledning härav må erfordras, torde böra underställas riksdagens prövning nästa år.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

I) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 2 och 135 för budgetåret 1938/39 anvisa

a) till *Statens arbetslöshetskommission* ett förslagsanslag av 400,000 kronor;

b) till *Reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m.* ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor;

II) att motionerna I: 79 och 338 samt II: 165 och 486 må anses besvarade genom vad utskottet anført.

Stockholm den 27 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Närvarande: se under utlåtandet nr 182.